

Motion till riksdagen 2005/06: MJ290

av Jan Lindholm (mp)

Regler för återbruk och återvinning

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regelverket för materialbolagen skärps så att befolkning på den svenska landsbygden ges de förutsättningar som beskrivs i motionen för att bidra till recirkulation och återvinning.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att pant är en form för återvinning och återbruk som bör utvecklas där så är möjligt.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att avgifter för återbruk och återvinning inte får användas för annan verksamhet.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det kommunala renhållningsansvaret måste ges en starkare ställning i relation till materialbolagen.

Inledning

Renhållning är ett kommunalt ansvar. Ansvaret för återvinning för vissa utpekade produkter tas av producenter och importörer via de så kallade materialbolagen. Den kommunala renhållningen är oftast en kommunal verksamhet men det förekommer att entreprenörer anlitas i olika former. Kommuner kan vara entreprenörer åt materialbolagen för del av eller hela insamlingen för återvinning. För många hushåll och konsumenter är detta en svåröverskådlig ordning.

Materialbolagen finansierar sin insamling med hjälp av ett påslag på produkten som konsumenten betalar vid försäljningstillfället. I de flesta fall används denna avgift för att bekosta insamling och behandling. Avgiften används även för forskning och utveckling kring den aktuella produktens möjligheter att recirkuleras, återvinnas eller återanvändas. I några fall får konsumenten tillbaka del av eller hela påslaget, s.k. pant, när förpackningen eller produkten återlämnas.

Fel! Okänt namn på

Kommunerna finansierar sin renhållning med taxor och avgifter som belastar fastigheter eller företag. Den enskilde uppfattar självklart en taxa eller en avgift som en tung börda eller pålaga som skapar ett motstånd till systemet. En mindre avgift vid inköpstillfället upplever konsumenten knappast som en belastning även om summan av dessa påslag på samtliga inköpta produkter skulle överstiga renhållningstaxan. Den pant man återfår uppfattas troligen av många som en form av produktrabatt trots att man betalat den själv. Så är ju fallet med alla rabatter.

Benägenheten att kritisera den kommunala renhållningen är stor kanske på grund av att man i grunden uppfattar den som en belastning medan kritiken ofta är obefintlig mot materialbolagens verksamhet. Det borde enligt min mening vara tvärtom. Det är nämligen materialbolagen som har en undermålig verksamhet och de kommunala renhållningsverksamheterna som tvingas städa efter materialbolagen utan ersättning från dessa.

Materialbolagen struntar i landsbygden i hela landet men tydligast är det i inlandet och i norra delen av Sverige. Många konsumenter förstår inte varför de skall tvingas betala för sin sophämtning två gånger. Det är nämligen vad materialbolagen tvingar dem att göra när de inte gör sitt jobb. Påslagen för att finansiera återvinningen av förpackningar kan man inte välja bort. I de delar av landet som materialbolagen struntar i tvingas därför konsumenterna att slänga dessa förpackningar i soporna. I takt med att kommunerna utvecklar morötter i sina renhållningstaxor som ofta är knutna till volymer i någon form så blir det en mycket påtaglig dubbel avgift. Ilskan vänder sig då ofta mot fel organisation. Renhållningen får kritiken och materialbolagen behåller intäkter för vilka de inte ger någon motprestation.

Orsaken till detta missförhållande är bland annat att kravet på materialbolagen är utformat som ett insamlingsmål i procent av total volym för hela landet. Det innebär att man i huvudsak bara behöver erbjuda sin service i de stora befolkningscentrerna för att nå målet. Det är förståeligt att man väljer att göra på det sättet även av andra skäl. Kostnaden och energianvändningen för en gles insamling är naturligtvis större än för motsvarande volymer i täta områden.

Många mindre glest befolkade kommuner har minst lika stora ambitioner att vara en miljövänlig kommun som de stora. Ibland kan det vara så att höga miljöambitioner är ett viktigt marknadsföringsargument för en liten kommun där turism kan vara den enda näringen av betydelse. Det är därför vanligt att den kommunala renhållningen skriver avtal med materialbolagen och fungerar som underleverantörer åt dessa. Eftersom materialbolagen utgör en form av privata monopol så innebär detta alltid en omfattande kommunal subventionering av materialbolagen.

I grunden är jag väldigt positiv till insamlingsverksamheten och anser att fler produkter bör omfattas av återvinningskrav men det är olyckligt att formerna och regelverket har kommit att slå på flera sätt så fel. Materialbolagen gör lysande affärer och i praktiken har det i flera fall blivit så att återvinningen är en viktig del för finansiering av marknadsföring som ger ökad konsumtion. En stor förpackning som ger stor yta för marknadsföring kostar inte sälj-

ledet något eftersom materialet är en förpackning som med god marginal betalas av konsumenten.

Nödvändiga förändringar

Staten bör, såväl i EU som för egen del, sträva efter att fler produkter och varor omfattas av pantsystem eftersom det ger den största och säkraste recirkulationen. Pant på hela lysrör har gett en betydligt högre återvinningsgrad och andelen krossade lysrör, med den skada det innebär för miljön, har minskat kraftigt.

Det är inte rimligt att den kommunala renhållningen skall fortsätta att städa efter materialbolagen med den dubbla kostnad det innebär för konsumenten och den badwill det oförskyllt ger kommunerna. Jag kan självklart inte i en motion formulera de exakta förändringar som krävs för att få en rimlig ordning på detta men jag tror mig kunna peka ut det som bör åtgärdas.

Insamlingskravet kan inte fortsätta att vara enbart ett nationellt procentuellt mål. Det måste kompletteras med regionala och troligen kommunala mål för att hela landet skall få del av den finansiering vi alla bidrar till när vi handlar. Storstadsborna är viktiga konsumenter under turistsäsongen och bidrar då bland annat till att finansiera återvinningssystemen, förhoppningsvis med konsumtion på landsbygden, men de avgifter de då betalar vid inköpen, som kanske sker i storstaden, kommer inte att resultera i en insamling där skräpet alstras. Glesbygdskommunerna har stora kostnader för att ta hand om de förpackningsrester storstadsborna lämnar efter sig och som materialbolagen blundar för. Det krävs en konstruktion som innehåller en dimension av solidaritet i kraven på materialbolagen. Man kan inte kräva av ett privat bolag att dom av egen kraft skall göra ett rättvist arbete. Deras uppdrag är att med alla medel göra så lite som möjligt och att vinsten skall bli så stor som möjligt för ägarna. Det är inget dåligt med att privata företag inte skall göra ett bra jobb utan ett vinstgivande jobb men det kräver å andra sidan att samhället är en stark och tydlig kravmaskin, då kan det tillsammans bli en bra slutprodukt.

Självklart är det så att alla företag behöver utveckla sina produkter och även produkternas förpackningar. Det är dock tveksamt om kunderna inom ramen för insamlingsavgiften skall betala sådan produktutveckling. Idag är det en rätt omfattande forskning som finansieras av dessa avgifter. En hårdare granskning är nödvändig även om det för pris till kund inte har någon betydelse om forskningen finansieras genom ett högre produktpris eller genom en återvinningsavgift.

Kommunerna bör slutligen i lag få större möjligheter att ålägga materialbolagen att hålla snyggt och rent runt sin insamling samt ställa krav på utformning så att risken för skador och smitta minskar runt materialbolagens insamlingsstationer. Kanske skall även en ökad samordning med kommunerna styras upp i lag.

Mot bakgrund av detta anser jag att regeringen bör tillse att regelverken utvecklas så att materialbolagen inte kan lämna så stora vita ytor i landet som

Fel! Okänt namn på

är fallet idag samt att panter bör tillämpas i större utsträckning samt att återvinningsavgifter inte skall tillåtas gå till annat än just återvinning och att större krav måste kunna ställas på utformning av insamlingsstationer.

Stockholm den 29 september 2005

Jan Lindholm (mp)